

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (TRF)
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Кафедра філософії**

**За підтримки
МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»**

**МАТЕРІАЛИ XIX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»
Виховання громадянина в демократичних суспільствах:
європейський та український досвід**

(17-19 травня 2018 року)

**Харків
ХНПУ
2018**

stworzonej przez niego kultury. Wydaje się, że w tym tkwi prawda o istocie i historycznej egzystencji człowieka, bez której aktualistyczne projekty są puste.

Bibliografia

1. Gnitecki J., *Niektóre ujęcia pedagogiki ogólnej w Polsce i na świecie*, [w:] S. Palka red., *Możliwości rozwijania i wykorzystywania teoretycznej wiedzy pedagogicznej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Pedagogiczne”, z. 22, Kraków 1995
2. Grabski A. F., *Kształty historii*, Łódź: Wydawnictwo Łódzkie 1985
3. Gryko Cz., *Historiozofia na uwieży historiografii . Casus: teoria systemów Pitirima A. Sorokina*, [w:] J. Bańka, *Myśl systematyczna i historyczna w badaniach filozoficznych*, Katowice 1995
4. Kojas W., *Modalne aspekty edukacji i pedagogiki*, „Chowanna” 2009
5. Kotarbiński T., *Zasady dobrej roboty w pracy umysłowej* [w:] *Drogi dociekań własnych. Fragmenty filozoficzne*, Warszawa 1986
6. Kudlacova B., *Renesans dziejów myśli pedagogicznej na Słowacji i związane z tym problemy*, *Pedagogika Filozoficzna on -line* 2010, nr 1
7. Kukulski Z., *Główne momenty myśli i badań pedagogicznych*, Lublin 1923
8. Michalski Ł., *Przemiany syntez niemożliwych*, Katowice 2016
9. Prokopiuk W., *O filozofii edukacji - rozterki i nadzieje*, [w:] S. Sztobryn, B. Śliwerski red., *Idee pedagogiki filozoficznej*, Łódź 2003
10. Smolalski A., *Paradygmaty i historiozofia pedagogiki*, Wrocław 2009
11. Spyra J. red., *Kronikarz a historyk. Atuty i słabości regionalnej historiografii*, Cieszyn 2007
12. Sztobryn S., *Polskie badania nad myślą pedagogiczną w latach 1900-1939 w świetle czasopiśmiennictwa. Ujęcie metahistoryczne*, Łódź 2000
13. Sztobryn S., *Karol Kotłowski jako historyk pedagogiki*, [w:] S. Sztobryn, B. Śliwerski red., *Idee pedagogiki filozoficznej*, Łódź 2003
14. Zalewska-Pawlak M., *W poszukiwaniu zagubionej teorii sztuki życia i sztuki wychowania. Sztuka i wychowanie w XXI wieku*, Łódź 2017

ФІЛОСОФСЬКА ПЕДАГОГІКА В.СУХОМЛИНСЬКОГО У КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ ДУХОВНОГО ОНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

М.Д. Култаєва, м.Харків

Для розуміння масштабів мислення та значення дій такого талановитого і суспільно відповідального педагога, як В. Сухомлинський треба урахувати не тільки контекстуально обумовлені ідеї, продиктовані духом часу, а й не обмежені конкретними контекстами філософські інтуїції, які власне і визначають часовий діапазон тривалості ідей мислителя та відлуння його діянь.

Варто зазначити, що для Сухомлинського ніколи не були важливими так звані «домагання на визнання», конкуренція за домінування на українському і радянському педагогічному небосхилі. За часи свого життя

він випадав з реалій суспільного життя, жив і діяв в опціях екзистенціальної свободи і відповідальності.

Філософська педагогіка Сухомлинського не належить до сциєнтистського типу теоретизування, це передусім філософія практичної дії і любові з великим потенціалом духовного оновлення суспільства. Ця проблематика з її позаконтекстуальним філософським змістом стає надзвичайно актуальною у контекстах розбудови демократичного українського суспільства, яке потребує як орієнтирів, так і практичних рекомендацій щодо подолання залишків тоталітарного комуністичного минулого.

М'який вихід з пасток патерналістського мислення, ілюзій та сподівань, поєднаних з пасивністю та бездіяльністю пропонує В. Сухомлинський. З урахуванням цих завдань нового прочитання потребує передусім його праця «Серце віддаю дітям», де філософсько-педагогічна складова поєднується імперативами оновлення засобами освіти і виховання. Єдність формальної і неформальної освіти, широке застосування практик непрямого впливу на адресатів виховання (як дітей, так і дорослих) дозволило Сухомлинському створити навіть на теренах СРСР з його залізною завісою справжню відкриту світові педагогічну провінцію, про яку мріяли просвітники.

Важливим моментом конструювання такої педагогічної провінції як острівка свободи, де життя підпорядковано загальнолюдським цінностям, є створення особливої духовної атмосфери любові, довіри і радості. Школа радості Сухомлинського водночас є школою, організованою на засадах справедливості і солідарності. Певною мірою вона нагадує також американський проект школи як справедливої спільноти (school as just community).

Нового прочитання потребує також і концепція громадянського і патріотичного виховання, обґрунтована і впроваджена Сухомлинським. Адаптація цієї концепції до сучасних українських реалій сприятиме

прискоренню демократичних трансформацій в Україні і духовному оновленню українського суспільства.

АЛЬТРУЇЗМ ЯК КОНСТАНТА УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

О.Б.Фельдман, м.Харків

Для сучасної людини, яка занурена в нестриманий технологічний поступ, еклектичне мовне середовище, переживає психологічний дискомфорт через трансформацію ідентичності стає актуальною пильніша увага до свого національно-культурного коріння, духовних і традиційних витоків. Болісні соціально-політичні зміни в Україні на фоні відродження національної гідності та посилення планетарної єдності людства потребують від української людини нового альтруїстичного світорозуміння. У міркуваннях над питанням української національної ідентичності не можна випускати з поля зору того факту, що сучасна історична пам'ять є наслідком пережитих національних та глобальних катастроф – російське колоніальне імперське та радянське панування, Голодомор, Чорнобиль. Представники української нації, які пережили ці великі зломи історії, трагічний досвід тоталітаризму, трансформували свої душі, а відтак, з'явилась нова ментальність, нова душевна проблематика. Реактуалізація мотивів людинолюбства та співчуття, в художньо-естетичному освоєнні дійсності є спробою пошуку певної архетипної української солідарності, опертя на яку й наслідування дозволяло розв'язувати актуальні проблеми сучасної кризової доби, надаючи українському світу гармонії та структурованості на засадах гуманізму. Отже, у рефлексіях над соціальною антропологією українського суспільства дослідження альтруїзму у творчості українських письменників є актуальним не лише в філософському сенсі, але й у контексті напружених пошуків Україною своєї моделі національної ідентичності, а також її прагненні до модернізації та співробітництва з іншими країнами та культурами.

Втрата буттєвих основ є ознакою сучасної цивілізації, в якій докорінно змінюється життя української людини. Воно позначене неоднозначністю, суперечливістю, наростанням почуття невпевненості і напруги. Проте єство